

Alaikäiset juovat entistä vähemmän, mutta nuorten aikuisten juominen lisääntyy

KIRSIMARJA RAITASALO & JENNI SIMONEN

Johdanto

Nuorten juomisesta on käyty Suomessa viime aikoina paljon keskustelua (Tigerstedt 2007). 1990-luvun puolivälistä jatkunut raittiuden lisääntyminen ja humalajuomisen väheneminen näyttävät viimeisimpien tutkimusten mukaan tasoittuneen tai jopa kääntyneen päinvastaiseen suuntaan, mikä on herättänyt keskustelua siitä, miten tilannetta pitäisi tulkita (Tigerstedt 2010). Nuorten Terveystapatutkimuksen (Rainio & al. 2009) ja Kouluterveyskyselyn (www.stakes.fi/kouluterveys) mukaan raittiiden 16-vuotiaiden tyttöjen ja poikien osuus näyttää viime vuosina lisääntyneen, vaikka viimeisimmällä mittauskeralla se onkin taas vähentynyt. Onko raittiuden lisääntymisessä kyse jostakin ohimenevästä muoti-ilmiöstä vai trendistä, nähdään kuitenkin vasta tulevaisuudessa.

Raittiuden muutoksen selitykset voidaan jakaa ns. helppoihin ja vaikeisiin selityksiin (Mäkelä 1983). Helppojen selitysten mukaan raittiuden väheneminen on riippuvaista taloudellisesta hyvinvoinnista ja vapaa-ajan lisääntymisestä. Muutos liittyy myös ostovoiman lisääntymiseen ja alkoholin saatavuuteen. Alkoholinkäyttö on myös saattanut lisääntyä, kun ihmiset ovat muuttaneet kaupunkiin, jolloin sosiaaliset sekä kulttuuriset siteet ovat voineet katketa. Yhteiskuntarakenteen muutoksesta johtuen alkoholinkäyttöön liittyvät normit sekä kaupungeissa että maaseudulla ovat muuttuneet. Esimerkiksi naisten raittiuden vähenemisen on katsottu olevan yhteydessä siihen, että maaseudulla normatiivinen paine raittiuteen ei enää ole yhtä voimakas kuin ennen (Sulkunen 1979; Mäkelä 1983; Leifman 2000).

Tällaiset helpot selitykset eivät kuitenkaan anna vastausta nuorten raittiudessa ja juomatavoissa tapahtuneisiin muutoksiin. Alkoholinkäytön ja raittiuden muutoksen ymmärtämiseksi ei siis riitä, että tarkastellaan ihmisten resursseja tai sosiaalista kontrollia, vaan on myös tarkasteltava aikakauteen liittyviä ideologioita ja moraalisia tekijöitä (Mäkelä 1983). Nämä tekijät ovat käyttökelpoisia myös nuorten raittiutta ja juomatapojen selittäessä.

Torsten Winter (2004) tutki väitöskirjassaan syitä nuorten raittiudelle. Hänen mukaansa raittiuteen vaikuttivat uskonnollisuus, vanhempien juomatavat ja alueelliset tekijät. Lisäksi nuorten raittiuden selitykset vaihtelivat jonkin verran alueittain Suomessa.

Sakari Karvonen (2010) toteaa Espad-aineistoa analysoituaan, että nuorten alkoholin käytössä on selkeitä eroja esimerkiksi koulumenestyksen mukaan, siten että paremmin koulussa pärjäävät ovat useammin raittiita ja juovat itsensä harvemmin humalaan kuin koulussa huonommin pärjäävät. Oletettuja merkkejä sosiaalisen taustan mukaisesta tai alueellisesta polarisaatiosta, erojen kasvusta, hän havaitsi vain hyvin vähän. Niin poikien kuin tyttöjenkin parissa havaittu koulumenestyksen mukaisten erojen kasvu voi kuitenkin ennustaa tulevaa luokkapolarisaatiota.

Syitä nuorten alkoholikielteisyyden lisääntymiselle ei ole juuri tutkittu. Jaana Lähteenmaa (2007) on etsinyt merkkejä ilmiöstä erilaisista nuorisokulttuureista ja nuorten vapaa-ajan viettotapojen muutoksista, mutta varsinaisia tutkimusaineistoja hänellä ei ole ollut tukenaan. Hänen mukaansa tällaisia merkkejä olisivat esimerkiksi ”streittarius”, kasvissyöntibuumi ja terveel-

listen elämäntapojen arvostaminen. Myös humalajuomisen arvostus sinänsä on Lähteenmaan mukaan vähentynyt ja siihen liitetään negatiivisia konnotaatioita, kuten junttius. Myös muista kulttuureista tulevien, lähinnä islaminuskoisten nuorten vaikutusta ei myöskään pitäisi Lähteenmaan mukaan aliarvioida. Muun muassa Norjassa (missä on huomattavasti Suomea enemmän maahanmuuttajia) on havaittu, että raittiit maahanmuuttajanuoret ovat vaikuttaneet norjalaisten ikätovereidensa alkoholinkäyttötapoihin (Moshuus 2006). Vapaa-ajan viettotapojen moninaistuminen ja erityisesti television katselun sekä Internetin ja sosiaalisten medioiden käytön lisääntyminen (Pääkkönen 2002) voivat osaltaan selittää sitä, että nuorilla yksinkertaisesti on vähemmän aikaa juomiselle.

John Colwell ja Jo Payne (2000) ovat esittäneet, että tietokoneiden käyttö ja tietokonepelien pelaaminen ovat luoneet tilaa uudennalaiselle maskuliiniselle nuorisokulttuurille. Vastaavasti Kirsten Drotner (2000) väittää, että uudennalaiset mediat ja teknologiat ovat johtaneet poikien vapaa-ajan keskittymiseen kotiympäristöön ja samalla muiden harrastusten vähenemiseen, kun taas tytöt ja nuoret naiset ovat vallanneet enemmän tilaa julkisilla paikoilla. Helen Sweeting ja Patrick Westin (2003) mukaan miesten yliedustus kaduilla ”hengailussa” ja siihen oleellisena osana liittyvässä humalajuomisessa katosi Skotlannissa vuosien 1987 ja 1999 välisenä aikana. Jos pojat ovat ”palanneet” kotiin ja tytöt ovat puolestaan lähteneet sieltä, tarkoittaisi tämä muutosta nuorten vapaa-ajan ja samalla myös juomatapojen sukupuolitasapainossa.

Tässä tutkimuksessa nuorten juomista tarkastellaan erilaisten kvantitatiivisten ja kvalitatiivisten aineistojen valossa tavoitteena luoda kuvaa nuorten juomisen kehitysuunnista eri näkökulmista. Tutkimme myös sitä, löytyykö aineistotamme merkkejä edellä esitettyjen nuorten juomiskehitystä selittävien syiden todenmukaisuudesta. Rajoitumme kuvaamaan kahta eri ulottuvuutta, raittiutta ja humalajuomista. Tarkastelemme näitä ilmiöitä kuvaavia trendejä aina vuodesta 1976 tähän päivään ja valotamme teemoja syvemmin kvalitatiivisten aineistojen tarjoamalla tiedolla. Lisäksi vertailemme alaikäisten juomista juuri täysi-ikäisyyden saavuttaneiden ja nuorten aikuisten juomiseen. Eri aineistotyyppisiä yhdistävällä otteella pyrimme lähestymään tutkittavaa ilmiötä monipuolisemmin, kuin mitä olisi

mahdollista, jos tarkastelu olisi rajattu vain joko kvantitatiivisiin tai kvalitatiivisiin aineistoihin.

Nuorten juomatapojen tutkiminen eri aineistoilla

Kvantitatiivisiin aineistoihin perustuvat tietomme ovat peräisin neljästä lähteestä: 1) European School Survey Project on Alcohol and Other Drugs (Espad) (Metso & al. 2009), 2) Nuorten terveystapatutkimus (NTTT) (Rainio & al. 2009) ja 3) Kouluterveyskysely (www.stakes.fi/kouluterveys). Näiden nuoriin keskittyvien kyselyiden lisäksi käytämme 4) Juomatapatutkimus (JT) – aineistoa (Huhtanen & Mäkelä 2010). Useaa eri kvantitatiivista aineistoa käyttämällä voidaan luoda tarkempi kuva nuorten alkoholinkäytöstä kuin käyttämällä vain yhtä aineistoa.

Espad:n kohderyhmä on tutkimusvuonna 16 vuotta täyttävät nuoret eli peruskoulun yhdeksännellä luokalla olevat. Aineisto on kerätty vuodesta 1995 alkaen joka neljäs vuosi ositettua ryväsotantaa käyttäen anonyyminä luokkakyselyinä maaliskuun lopulla kunakin tutkimusvuonna. Tutkimuksen vastausprosentti on vaihdellut 90 prosentin ja 92 prosentin välillä.

Kouluterveyskysely tehdään puolessa Suomen kunnista joka toinen vuosi huhtikuun kolmen viimeisen viikon aikana. Parillisina vuosina kyselyyn osallistuvat Etelä-Suomen, Itä-Suomen ja Lapin läänien kunnat ja parittomina vuosina Länsi-Suomen ja Oulun läänien sekä Ahvenanmaan kunnat. Opettajan ohjaama luokkakysely tehdään kunnan kaikkien peruskoulujen 8. ja 9. luokkien oppilaille sekä lukioiden 1. ja 2. vuoden opiskelijoille. Vuodesta 2008 alkaen kysely on tehty myös ammatillisten oppilaitosten 1. ja 2. vuoden opiskelijoille. Tässä tutkimuksessa keskitytään Kouluterveyskyselyn osalta vain peruskoulun 9.-luokkalaisiin ja parillisten vuosien tuloksiin, sillä kyseisinä vuosina tutkitut kunnat, jotka sisältävät myös pääkaupunkiseudun, edustanevat paremmin koko Suomea¹. Kyselyn vastausprosentti on vaihdellut 89 prosentin ja 90 prosentin välillä.

¹ Parillisten ja parittomien vuosien tulokset eivät käsitellytjen tulosten osalta poikkea juurikaan toisistaan. Parittomien vuosien otoksissa on hieman enemmän raittiita, humalajuomisen osalta ei ole havaittavissa systemaattisia eroja.

Nuorten terveystapatutkimuksessa on seurattu valtakunnallisin postikyselyin 12–18-vuotiaiden nuorten terveyttä ja terveystottumuksia vertailukelpoisin menetelmin joka toinen vuosi vuodesta 1976 alkaen. NNTT:n kohderyhmä ovat 12-, 14-, 16- ja 18-vuotiaat. Tässäkin aineistossa keskitymme tarkastelemaan peruskoulun 9.-luokkalaista. Kyselyn vastausprosentti oli ensimmäisillä mittauskerroilla 88 prosenttia, josta se on laskunut viimeisimmän mittauskerran 56 prosenttiin.

Näistä kolmesta tutkimuksesta ainoastaan Espad keskittyy nuorten päihteiden käyttöön. NNTT ja Kouluterveyskysely keräävät tietoa nuorten terveydestä ja elinoloista yleensä, ja ne sisältävät vain muutaman kysymyksen päihteiden käytöstä. Espad:n viimeisimmät tulokset ovat vuodelta 2007 (Metso & al. 2009), Kouluterveyskyselyn vuodelta 2008 (www.stakes.fi/kouluterveys) ja NNTT:n vuodelta 2009 (Rainio & al. 2009).

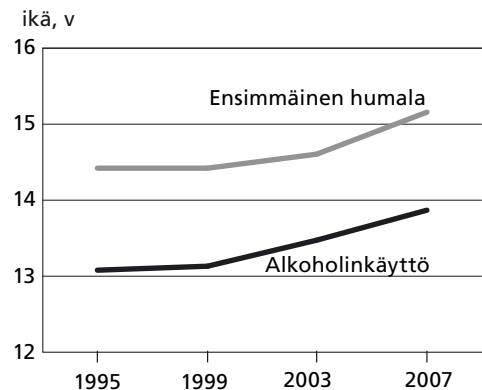
Juomatapatutkimuksen kohderyhmä ovat 15–69-vuotiaat suomalaiset. Tässä artikkelisessa keskitymme tarkastelemaan vain 19–25-vuotiaita. Aineisto on kerätty käyntihaastatteluna kahdeksan vuoden välein vuodesta 1968 alkaen. Vastausprosentti on ollut korkeimmillaan 97 prosenttia vuonna 1968 ja alhaisimmillaan 74 prosenttia vuonna 2008. (Huhtanen & Mäkelä 2010.)

Kvantitatiivisten aineistojen lisäksi nuorten juomista lähestytään käyttämällä laadullisia haastatteluaineistoja. Humalajuomisen ja sen kokemistapojen muutosten tarkastelemiseksi artikkelissa verrataan vuosina 1985 ja 2005/2007 kerättyjä nuorten juomista käsitteleviä aineistoja. Vuoden 1985 aineisto on 26 yksilöhaastattelusta koostuva 18–25-vuotiaiden kauppaoppilaiden juomatapoja kuvaava aineisto, jossa puolet haastateltavista on naisia ja puolet miehiä. Aiemmin aineistosta ovat raportoineet Klaus Mäkelä ja Matti Virtanen (1987) ja Eeva Pyörälä (1991). Vuoden 2005 aineisto puolestaan koostuu seitsemästä sukupuolen osalta sekaryhmässä tehdystä 17–24-vuotiaiden nuorten ryhmähaastattelusta, jossa osallistujat ovat lukiossa ja ammattioppilaitoksissa opiskelevia tai sieltä valmistuneita nuoria. Aineisto on kerätty Stakesissa (nyk. THL:ssa) osana Pakka (Paikallinen alkoholipolitiikka) -projektia (Holmila & al. 2009). Vuoden 2007 aineisto on niin ikään 18–24-vuotiaiden ryhmähaastatteluaineisto, joka sisältää kaksi naisryhmän ja kaksi miesryhmän haastattelua,

joista kummastakin toinen edustaa korkeampaa ja toinen matalampaa koulutustasoa. Aineisto on kerätty Suomen Akatemian rahoittamassa ”Juomisen kulttuurisen paikan muutos” -projektissa. Eri ajankohtien aineistojen luonteiden erilaisuudesta huolimatta niiden vertailukelpoisuutta perustelee yhteinen kysymyspatteristo. Kummankin ajankohdan, 1980-luvun puolivälin ja 2000-luvun puolivälin haastatteluissa on esitetty samat pääkysymykset, jotka koskevat humalaa sekä onnistunutta ja epäonnistunutta juomistilannetta. Raittiuden laadullisessa tarkastelussa käytetään puolestaan vuosina 2008–2009 ”Juomisen kulttuurisen paikan muutos” -projektissa kerättyä 16–18-vuotiaiden, lukiossa tai ammattikoulussa opiskelevien nuorten kirjoitusaineistoa, jossa kirjoittajat pohtivat suhdettaan alkoholiin. Aineisto koostuu 81 raittiin tai vain vähän alkoholia käyttävän nuoren kirjoituksesta.

Alaikäiset raitistuvat ja juovat harvemmin humalaa

Useissa tutkimuksissa on havaittu, että alkoholinkäytön aloittaminen varhaisella iällä lisää myöhempien alkoholinkäyttöön liittyvien ongelmien riskiä aikuisiällä (Englund & al. 2008; Pitkänen & al. 2005; Pitkänen & al. 2008). Tältä kannalta katsottuna on positiivinen havainto, että alkoholinkäytön aloitusikä ja ensimmäisen humalan ikä ovat niin tyttöillä kuin pojillakin nousseet (kuvio 1). Myös aloitusiän mediaaneja katsomalla nähdään, että alkoholinkäytön aloitusikä on nousut 13:sta 14:ään vuodesta 1999 vuoteen 2007

Kuvio 1. Alkoholinkäytön aloitusikä ja ikä ensimmäistä kertaa humalassa (Espad)

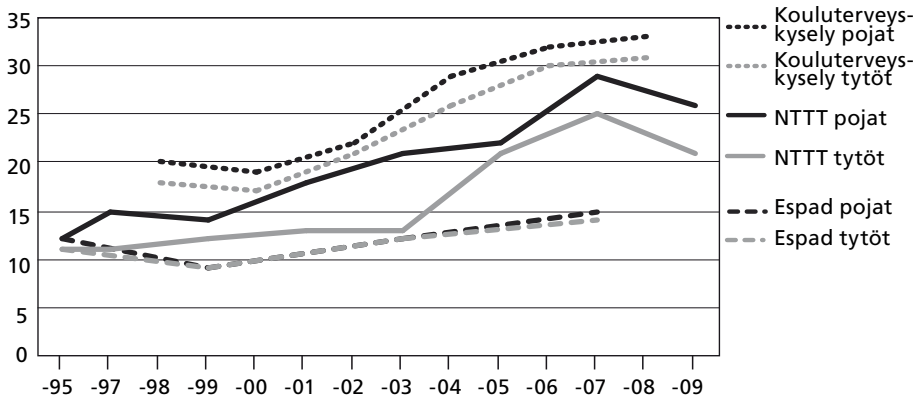
tuhtaessa ja humalajuomisen aloitusikä vastaavasti 14:stä 15:een.

Kaikissa kolmessa aineistossa raittiiksi määriteltiin ne, jotka eivät olleet oman ilmoituksensa mukaan juoneet lainkaan alkoholijuomia viimeisen 12 kuukauden aikana. Humalajuomista mitattiin Espad:ssa kysymällä vähintään kuuden annoksen kerralla juomista ², kun taas NNTT-kyselyssä ja kouluterveyskyselyssä, kuten myös Juomatapatutkimuksessa, on arvioitu subjektiivista humalatiheyttä kysymällä ”tosi humalaan juomisen” yleisyyttä.³

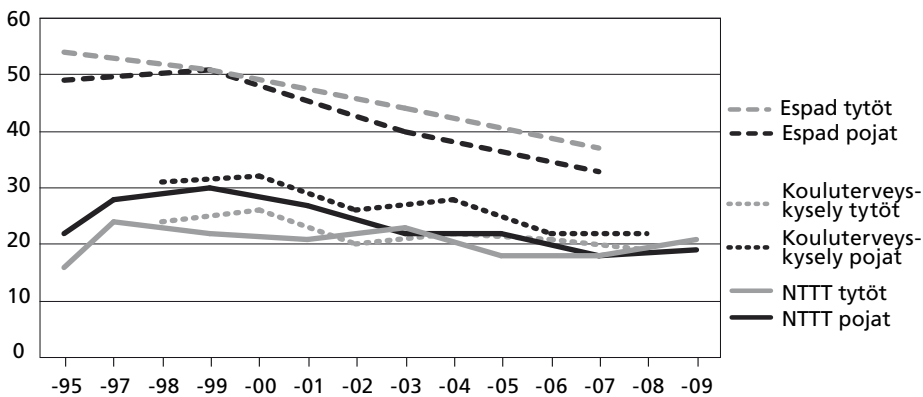
Kaikkien aineistojen mukaan trendit 16-vuotiaiden nuorten juomisessa tapahtuneissa muutoksissa näyttävät pääosin samansuuntaisilta. Molemmilla sukupuolilla raittius näyttää yleistyneen ja tosihumalaan juominen vähentyneen (kuviot 2 ja 3).

Mikä muutosta selittää?

Pohtiessamme kysymystä siitä, mistä alaikäisten raittiuden lisääntymisessä ja juomisen vähenemisessä on kyse, tarkastelimme Espad-aineiston va-

Kuvio 2. Raittius eri aineistojen valossa (16-vuotiaat pojat ja tytöt)

Kuvio 3. Humalajuominen eri aineistojen valossa (16-vuotiaat pojat ja tytöt)

2 Muistele viimeksi kulunutta 30 päivää. Kuinka monta kertaa sinä aikana olet juonut alkoholia kuusi annosta tai enemmän samalla käyttökerralla? (Annoskoon määrittely)

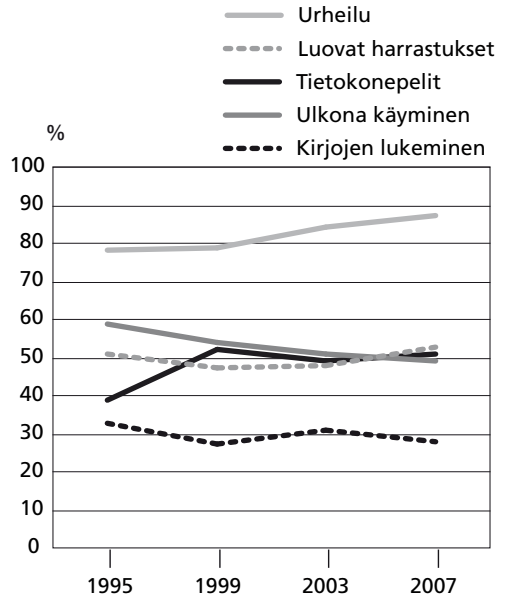
3 NNTT ja Kouluterveyskysely: Kuinka usein käytät alkoholia tosi humalaan asti?

JT: Kuinka usein käytätte alkoholia niin, että se tuntuu oikein toden teolla?

lossa tavallisimpia kysymyksen tarjottuja selityksiä eli muutoksia nuorten vapaa-ajanviettotavoissa, vanhempien kontrollissa ja alkoholin saatavuudessa.

Espad-aineiston perusteella nuorten vapaa-ajan viettäminen ei ole tapahtunut suuria muutoksia (kuvio 4): urheilua vähintään kerran viikossa harrastavien nuorten osuus on jonkin verran lisääntynyt samaan aikaan, kun luovia taiteita harrastavien nuorten osuus on vähentynyt. Ulkona käyminen on hieman menettänyt suosiotaan, mikä lienee yhteydessä vähentyneeseen juomiseen. Kirjojen lukemisen suosiossa ei ole tapahtunut muutoksia. Internetin käyttöä kysyttiin ensi kerran Espad:ssa vuonna 2007, joten muutoksia sen suosiossa eri ajankohtina ei voida tästä aineistosta päätellä. Tietokonepelien pelaaminen lisäsi suosiotaan 1990-luvun lopulla, mutta sen jälkeen muutoksia ei ole tapahtunut. Kehityskuluissa ei havaittu eroja sukupuolten välillä. Tarkasteltaessa erikseen raittiita ja ei-raittiita nuoria havaittiin, että koko tutkimusajanjakson ajan raittiit nuoret ovat pelanneet tietokonepelejä muita nuoria enemmän. Hannu Pääkkönen (2002) on vertaillut nuorten ajankäyttöä niinä päivinä, kun nuoret käyttivät tai eivät käyttäneet tietokonetta. Hän totesi, että niinä päivinä, kun tietokonetta käytettiin, aikaa käytettiin vähemmän nukkumiseen, kotitöihin, läksyihin, musiikinkuunteluun, ansiotyöhön, kaverien tapaamiseen, pelaamiseen ja leikkimiseen ja televisionkatseluun. Voisi otaksua, että samalla tavoin tietokoneen parissa vietetty aika vähentää alkoholinkäyttöön käytettävää aikaa.

Sitä vastoin oletus vanhempien tiukentuneesta kontrollista juomisen vähentymisen selittäjänä ei saa tukea tilastoaineistoista. Niin Espad-aineiston kuin Kouluterveyskyselyinkin valossa näyttää siltä, että ainakaan vanhempien tietoisuudessa siitä, missä nuori viettää perjantai-iltansa⁵, ei ole tapahtunut tutkimusjakson aikana muutosta. Kaikkina mittaajajankohdina niiden vanhempien osuus, jotka eivät tiedä 16-vuotiaiden lastensa perjantai-illan viettoapaikasta, on ollut vii-

Kuvio 4: Harrastukset vähintään kerran viikossa, % (Espad)

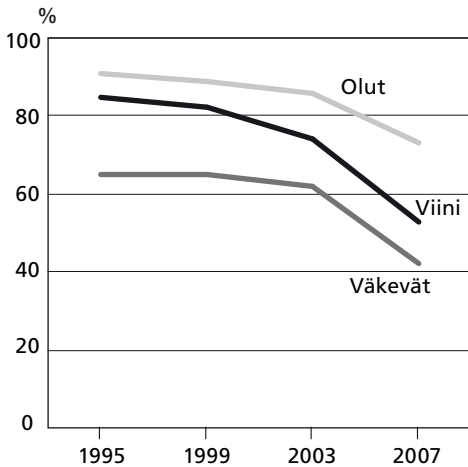
den prosentin luokkaa. Arvio perustuu nuorten omaan käsitykseen. Verrattaessa raittiita ja ei-raittiita nuoria havaittiin, että raittiiden nuorten vanhemmat tietävät lähes aina, missä heidän lapsensa viettävät perjantai-iltansa, kun taas ei-raittiiden nuorten keskuudessa lastensa perjantai-illan vietosta tietävien vanhempien osuus on laskenut 96 prosentista (1995) 93 prosenttiin (2007). Se, miten suuri osuus nuorten edellisellä kerralla juomasta alkoholista oli vanhemmilta saatua, ei ollut Kouluterveyskyselyn mukaan tutkimusajankohdan aikana muuttunut. Espad-aineiston perusteella näyttäisi siltä, että vanhemmat ostavat nuorille alkoholia hieman aiempaa harvemmin, mutta tarjoavat sitä vastaavasti hieman aiempaa useammin (vrt. Karlsson & al. 2007; Simonen & Tigertstedt 2007).

Samaan aikaan nuorten alkoholinkäytön laskevan trendin kanssa myös nuoret itse ovat raportoineet alkoholin hankinnan vaikeutuneen⁶. Vuonna 1995, Suomen juuri liittyttyä EU:n jäseneksi ja uuden alkoholilain astuttua voimaan 91 prosenttia 16-vuotiaista piti oluen, 85 prosenttia viinin ja 65 prosenttia väkevien hankintaa erittäin tai melko helppona. Vuonna 2007

4 Kuinka usein (jos koskaan) teet seuraavia asioita? a) Pelaan tietokonepelejä, b) Harrastan aktiivisesti urheilua, voimistelua tai muuta liikuntaa, c) Luen kirjoja vapaa-aikanani (ei koulukirjoja), d) Käyn illalla ulkona ystävien kanssa (diskossa, kahvilassa, juhliissa tms.), e) Harrastan muuta (soitan, laulan, piirrän, kirjoitan tms.)

5 Tietävätkö vanhempasi yleensä, kuinka vietät perjantai-iltasi?

6 Kuinka vaikeaa sinun olisi saada seuraavia alkoholijuomia, jos haluaisit? a) olutta, b) viiniä, c) väkeviä juomia

Kuvio 5. Alkoholin hankinta juomaryhmittäin, erittäin / melko helppoa, % (Espad)

vastaavat luvut olivat 73 prosenttia (olut), 53 prosenttia (viini) ja 42 prosenttia (väkevät) (kuvio 5). Kauppojen ja anniskelupaikkojen valvonta näyttää siis tarkastelujakson aikana tiukentuneen vuoden 1995 poikkeuksellisen vapaamielisestä ajanjaksosta (Karlsson & Törrönen 2004) ja johtaneen alkoholin hankinnan vaikeutumiseen alaikäisille. Tämä tuskin kuitenkaan yksin selittää alaikäisten juomisen vähenemistä, sillä edelleen yli puolet vastaajista piti alkoholin saantia ongelmatomana.

Vastaus arvomaailman muutoksessa?

Tilastoaineistojen perusteella ei siis ole mahdollista löytää yksiselitteistä syytä nuorten alkoholinkäytön laskevalle trendille, vaikkakin viitteitä erilaisiin selityksiin voidaan tunnistaa. Syventääksemme kuvaa ilmiöstä tarkastelemme sitä myös vuosina 2008–2009 ”Juomisen kulttuurisen paikan muutos” -projektissa kerätyn kirjoitusaineiston kautta ja vertaamme nuorten raittiudelleen antamia selityksiä aikuisväestössä tavattuihin raittiuden perusteluihin.

Aikuisväestölle tehdyssä kyselytutkimuksessa raittiuden perustelut kategorisoitiin kuuteen ulottuvuuteen, jotka liittyivät raittiuden etuihin, moraaliseen elämäntapavalintaan, huoleen hallinnan menettamisestä, lähiympäristön vaikutukseen, hyvinvoinnin ja terveyden korostamiseen sekä alkoholin kiinnostamattomuuteen. Näistä ulottuvuuksista kaksi ensimmäistä, raittiuden

etuihin (aikaa harrastuksille ja läheisille, rahan säästyminen) ja moraaliseen elämäntapavalintaan liittyvät perustelevat olivat yleisimpiä (Mustonen 2010). Kun kuutta raittiuden syiden ulottuvuutta vertaa nuorten kirjoitusaineistossa annettuihin raittiuden selityksiin, huomataan että ulottuvuudet toistuvat myös nuorten vastauksissa, mutta erilaisia painotuksia saaden.

Taulukossa 1 on eritelty perusteluja, joita 16–18-vuotiaat lukiossa ja ammattikoulussa opiskelevat nuoret antavat raittiudelleen tai sille, että he juovat vain hyvin vähän. Taulukon luvut kuvaavat mainintoja / lausumia niissä 81 kirjoituksessa (tyttöjä 49, poikia 32), joissa kirjoittaja itse määrittelee itsensä raittiiksi tai kuvaa juomistaan hyvin niukaksi, muutaman kerran vuodessa tapahtuvaksi 1–2 annoksen nauttimiseksi.

Nuorten kirjoitusaineistossa raittiutta ja vähäistä juomista perustellaan pääosin moraalisiin ja arvomaailmaan liittyvillä selityksillä sekä huolella itsekontrollin menettämisestä. Humalaista käytöstä ei arvosteta ja itsekontrollin menettämistä pyritään välttämään. Oma valintaa perusteellaan myös lähiympäristön vaikutuksella ja yhteisöllisillä syillä: on luonnollista hakeutua samanhenkisten sekä yhteisen arvomaailman omaavien kavereiden seuraan. Samassa kategoriassa raittiuden ja niukan alkoholin käytön perusteluna tuodaan esiin myös alkoholin käytöstä lähipiirissä aiheutuneet ongelmat. On kiinnostavaa, että raittiuden edut -ulottuvuus, joka aikuisilla on yleisin raittiutta perusteleva kategoria moraalija arvomaailmakysymysten ohella, ei nuorten keskuudessa juuri saa kannatusta. Juomattomuutta ei perustella esimerkiksi rahan tai ajan säästämisellä. Merkillepantavaa, joskaan ei yllättävää, on myös se, etteivät nuoret juuri tuo esiin omaan hyvinvointiin ja terveyteen tai alaikäisyyteen ja ikärajakontrolliin liittyviä perusteluja. Tiukentuneesta alkoholin saatavuudesta ja terveystilastuksesta huolimatta nuorten omassa maailmassa juomattomuuden syyt löytyvät muualta kuin hyvinvoinnin edistämisestä tai vaikeudesta hankkia alkoholia.

Taulukkoon 1 kootuilla perusteluilla ei näytä olevan eroa koulutustaustaan (lukio ja ammattikoulu) eikä sukupuolen välillä. Raittiuden perustelut nuorisokulttuurissamme vaikuttavat tämän aineiston valossa varsin yhdenmukaisilta ja liittyvät arvokysymyksiin ja humalaisen käytöksen paheksuntaan pikemminkin kuin sosiaaliseen taustaan.

Taulukko 1. 16–18-vuotiaiden perustelut alkoholin käytöstä pidättäytymiselle ja niukalle alkoholin käytölle, osuudet lausumia / mainintoja*

Perustelut	Raittiit	Vähän juovat
1. Moraalinen elämäntapa- tai arvomaailmavalinta		
• Kännäys tyhmää, ilo ilman viinaa	20	16
• Vakaumus: uskonto, kodin asenneilmapiiri	6	3
2. Huoli hallinnan menettämisestä		
• Kasvojen menettämiseen/ itsekontrolliin liittyvät: häpeä kontrollin menettämisestä, mokailusta	4	13
• Aiempi oma ongelmallinen alkoholinkäyttö	-	6
3. Lähiympäristön vaikutus		
• Lähipiirin (perhe, kaverit) ongelmat, raskaat lapsuuden kokemukset	9	5
• Raitis kaveripiiri, seurustelukumppani	7	7
4. Alkoholin kiinnostamattomuus		
• Alkoholilla ei merkitystä	-	5
5. Raittiuden edut		
• Ajankäytölliset: aikaa harrastuksille	3	-
6. Muut		
• mm. riskit ja terveyshaitat, alaikäisyys	5	3

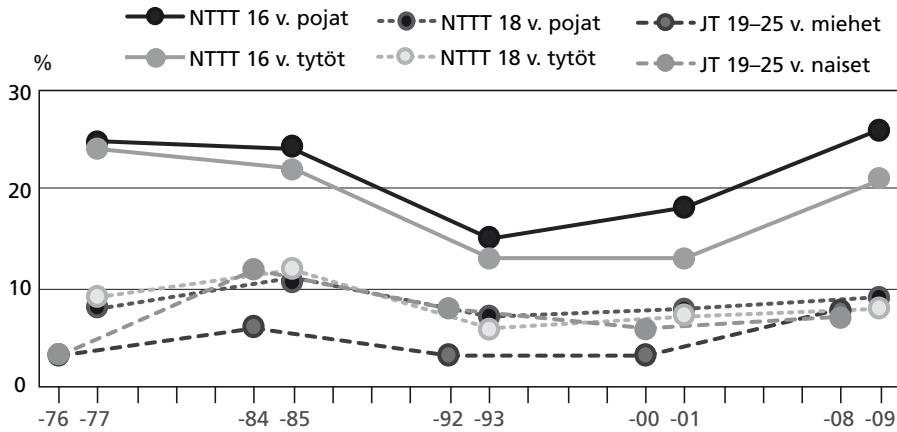
*Vuosina 2008–2009 kerätty lukiossa ja ammattioppilaitoksessa opiskelevien 16–18-vuotiaiden nuorten kirjoitusaineisto

18-vuotiaat juovat entistä enemmän

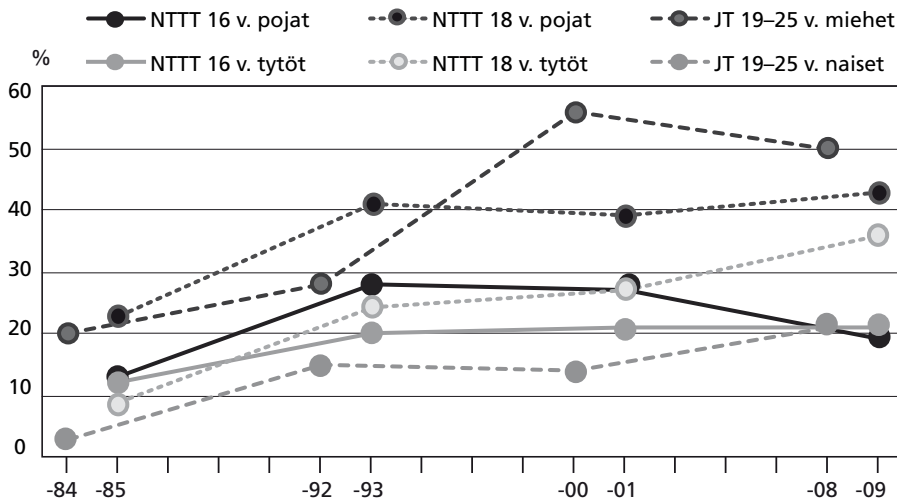
Kuva ajallisesta muutoksesta raittiuden kasvussa ja humalajuomisen vähenemisessä muuttuu, kun ulotamme tarkastelun täysi-ikäisyyden saavuttaneisiin nuoriin. 18 vuotta täyttäneiden säännöllinen alkoholinkäyttö näyttää lisääntyneen tai ainakin pysyneen ennallaan ja humalajuominen yleistyneen (NTTT). 18-vuotiaiden juomisen trendit muistuttavatkin enemmän aikuisväestön trendejä kuin nuorempien (kuviot 6 ja 7). Erytisesti 18-vuotiaiden tyttöjen raittiuden kehitys NTTT-aineiston mukaan näyttää hämmästyttävän yhdenmukaiselta Juomatapatutkimuksen nuorten (19–25-vuotiaiden) naisten raittiuden kehityksen kanssa. Erytisen voimakkaasti on lisääntynyt 18-vuotiaiden tyttöjen humalajuominen. Tämä voi kertoa siitä, että tytöt juovat erityisen humalahakuisesti juuri täysi-ikäisyyden saavutettuaan, mutta tilanne tasoittuu, kun ikää tulee lisää. Erytisesti nuorilla naisilla perheellistymiseen ja naiseuteen liittyvien rooliodotusten on havaittu olevan yhteydessä juomisen vähenemiseen aikuisuuden kynnyksellä (Mustonen 2003, 246).

Sukupuolittain tarkasteltuna on huomionarvoista, että humalajuomisen trendi on noussut yli 18-vuotiailla naisilla aina 1980-luvulta lähtien ja erityisesti 2000-luvulla (kuvio 7), kun vastaavasti nuorilla miehillä ja 16-vuotiailla pojilla humalajuominen on viime vuosina vähentynyt. Nuorten naisten juomisen kehitys on osa alkoholikulttuurin muutosta, jossa naisten juominen on kaikkiaan lisääntynyt merkittävästi viime vuosikymmeninä (Mäkelä & al. 2009).

Kaiken kaikkiaan juominen näyttää lisääntyvän iän myötä niin, että 16-vuotiaat ovat 18-vuotiaita useammin raittiita. Edelleen havaitaan, että miehillä raittius vähenee iän myötä, kun verrataan 19–25-vuotiaita nuorempiin ikäryhmiin. Sen sijaan 18-vuotiaiden tyttöjen raittius näyttää pysyneen koko tutkimusajanjakson ajan suunnilleen samalla tasolla 19–25-vuotiaiden naisten kanssa. Tarkasteltaessa humalajuomista näyttää siltä, että ennen 1990-luvun puoliväliä miesten humalajuominen väheni 18. ikävuoden jälkeen, kun taas tähän päivään tultaessa miesten humalajuominen näyttää edelleen lisääntyvän 18. ja 19.–25. ikävuoden välillä. Naisilla humalajuomisen määrä näyttää olevan yleisempää 18- kuin

Kuvio 6. Raittiiden 16- ja 18-vuotiaiden poikien ja tyttöjen (NTTT) sekä 19–25-vuotiaiden miesten ja naisten (JT) osuudet (%) vuosina 1976–2009

Kuvio 7. 16- ja 18-vuotiaiden poikien ja tyttöjen (NTTT) sekä 19–25-vuotiaiden miesten ja naisten (JT) osuudet (%). Juovat itsensä humalaan vähintään kerran kuukaudessa vuosina 1984–2009

16-vuotiailla, mutta jälleen vähenevän selkeästi 18 ikävuoden jälkeen. Erot saattavat osittain selittyä kohorttivaikutuksilla eli eroilla eri syntymäkohorttien tai sukupolvien alkoholinkäyttötapojen vaikutuksissa (vrt. Härkönen & Mäkelä 2010). Kuitenkin tutkimuksen ikähaarukka on niin kapea, että erot lienevät todellisia.

Nuoret naiset haluavat humaltua

Kysymykseen siitä, miksi humala on nuorten naisten keskuudessa tullut houkuttelevaksi ja yleiseksi, etsimme vastauksia tilastojen sijasta laadullisista aineistoista. Ymmärtääksemme tilastoissa näkyvää nuorten naisten humalajuomisen kasvua tarkastelemme naisten käsityksiä humalasta ja humalan merkitysten muuttumista 1980-luvulta tähän päivään. Vertailemalla vuosina 1985 ja 2005/2007 kerättyjä 18–24-vuoti-

aiden nuorten juomatapoja käsitteleviä haastatteluaaineistoja huomaamme, että siinä missä nuoret naiset erottavat itsensä humalasta vuonna 1985, 20 vuotta myöhemmin he liittyvät itsensä vahvasti humalaan (Simonen 2011, tulossa). Humalasta erottautuminen vuonna 1985 tulee esiin nuorten naisten vastatessa kysymykseen onnistuneesta juomistilanteesta:

”Et ei oo kerenny tulla humalaan et on nousuhumala. Sit ku on humalassa ni se on jo liikaa”. (1985, haast. K1/2, N, 21 v.)

”Mulle on kaikkein olennaisinta se, että kukaan ei koko aikana tuu pätkään (...)”. (1985, haast. K2/1, N, 21 v.)

Vuoden 1985 aineistossa nuoret naiset yhdistävät humalaan voimakasta pelkoa ja häpeää itsekontrollin menettämisestä.

[Epäonnistunut juomistilanne on] ”ett on ottanut todella liikaa. Jälkeenpäin on semmonen filis, et on kontrolli menny”. (1985, haast. K2/1, N, 21 v.)

”Et on ottanut liikaa ja sitte sammuu johokii tai sitte ei pysty hallitsemaan omaa käyttäytymistä”. (1985, K1/10, N, 27 v.)

Näyttää siltä, että syy humalajuomisen vieroksumiseen liittyy pelkoon ruumiinkontrollin menettämisestä ja oman toiminnan hallitsemattomuudesta. Humalaan asennoitumisen muutos on räikeä, kun vuoden 1985 aineistoa verrataan 2000-luvun aineistoihin. Myöhemmin kerätyissä aineistoissa naiset eivät enää alista humaltumisen haluaan kontrollin menettämisen pelolle, vaan humalahakuisuutta korostetaan vahvasti.

Satu: Mä en pysty ikinä, tai pystysin varmaan, mut ei mul tee ikinä viikolla, tai vaik tekis mielikin, niin sit mä vaan unohdan sen, et mä en silleen halua juoda yhtä siiderii, kyl mä sit juon, jos mä juon niin viikonloppuna kunnolla, et en mä viitti olla silleen et keski- viikkona, et joisinko yhden siiderin, et se on erittäin harvinaista”.

Mervi: Ni sit ku juo ni juo silleen humalahakusesti, ei mitään yhtä vaan niinku maun vuoks, ei se nii hyvää oo. (2005, haast.6, N+M, 18–23 v.)

(...)
Tuulia: Mulla tulee se stoppi henkilökohtaisesti niin, et mä oksennan. (2005, haast.6, N+M, 18–23 v.)

Keskusteluista käy ilmi, että juominen on run-
sasta ja humaltumiseen nimenomaisesti pyritään,

eikä kontrollin menettämistä peitellä. 2000-luvun aineistoissa nuoret naiset eivät kuvaakaan alkoholikäyttäytymistään hallituksi ja hillityksi, kuten vuoden 1985 aineistossa.

Alisa: Mut kerran mä vedin Bridget Jones -kännit, voittekste kuvitella. Mä sekottelin ihan jurrissa ittelle- ni juomii, mulla on semmonen martinilasi, sit mä join siitä jotain bissee. Jee, lauloin, heiluoin siellä. (2007, haast. 3, N, 18–24 v.)

Nuoret naiset humaltuvat ja antavat itselleen luvan humaltua. Humaltuminen esitetään oleelli-
sena osana hauskanpitoa (vrt. Simonen 2007). Näin juomiseen liitetään uusissa aineistoissa vuo-
desta 1985 poiketen monia irrottelevia ja rajoja
rikkovia piirteitä, joissa otetaan eri tavoin etäi-
syyttä arjen rutiineihin ja vapaudutaan arkisesta
kurinalaisuudesta. Arkisen käyttäytymisen sopi-
vaisuussäännöt voidaan kääntää jopa pääläellaan,
kuten seuraavassa kertomuksessa:

Saara: Mekin oltiin tossa, olik se nyt toissa syksynä
kaverin mökillä ja me vedettiin Piian kaa kaks päivää
putkeen siinä, ja sit me oltiin humalassa ja mä vähän
join Suomi-viinaa semmosen pullollisen ja mä rupesin
haukkuu kaikki kaverit pystyyn ja mut sidottiin (...)
(naurua)”. (2005, haast. 4, N+M, 18–23 v.)

Tällaisen toiminnan seurauksena nuorilla naisil-
la myös ruumiinkontrollin menettäminen tulee
mahdolliseksi, mikä poikkeaa täysin naisten ta-
vasta kuvata vahvaa itsekontrollia ja ruumiin hal-
lintaa 20 vuotta aikaisemmin.

Saara: Et kotibileistä sen verran, et se on tosi kiva ve-
tää siel hirveet naamat kun ei tarvii lähtee mihinkään
ja sit voi oksentaa ja örveltää ja sammuu vessaan. (...)
(2005, haast. 4, N+M, 18–23 v.)

Keskustelusta käy ilmi, ettei ole lainkaan vieras-
ta joutua tilanteeseen, jossa oman kehon hallin-
ta menetetään. Vaikka näissäkin aineistoissa osa
nuorista naisista tuo esiin ruumiinkontrollin me-
nettämisen onnistunutta humalakokemusta vaa-
rantavana, on vaatimus itsekontrollista aivan eri
tasolla kuin vuoden 1985 aineistossa, jossa se
tuotiin esiin juomisen ehdottomana edellytykse-
nä. Muutos itsekontrollin vaateessa ja humalan
merkityksen moninaistuminen ovat aineistojen
vertailun perusteella keskeisiä tekijöitä nuorten
naisten humalajuomisen yleistymisessä.

Aineistojen rajoitukset

Tutkimuksessa käytettyihin aineistoihin liittyy joitakin rajoituksia. Nuorten terveystapatutkimusta on kritisoitu viime vuosien vastausprosenttien alhaisuudesta. Kadon vaikutusta on tutkimuksessa arvioitu ja todettu, että vaikka vastausprosentit ovat ajan myötä laskeneet ja siten vaikuttavat tuloksista saatuihin prosenttilukuihin, kato näyttäisi kuitenkin valikoituvan hyvinkin samankaltaisesti vastausprosentista riippumatta. Katoon kuuluvilla tytöillä ja pojilla kuukausittainen tosihumalaan juominen näyttäisi olevan pääosin yleisempää kuin kyselyyn vastanneilla. Raittiuden osalta katoon jääneet sen sijaan poikkeavat vain vähän vastanneista. Kadon vaikutuksen korjaamista on kuvattu viimeisimmässä Nuorten Terveystapatutkimuksen raportissa. (Rainio & al. 2009.) Kuitenkin se, että NNTT:n trendit ovat samansuuntaisia kuin Espad:n ja Kouluterveyskyselyyn, joiden vastausprosentit ovat erittäin korkeat, antaa viitteitä siihen, että NNTT:n tuloksia voidaan pitää luotettavina.

Erot prosenttiosuukien suuruusluokissa johtuvat ainakin osittain siitä, että aineistojen keruuta-voissa on eroja: Kouluterveyskyselyyn ja Espad-kyselyyn oppilaat vastaavat koulutunnin aikana, kun taas NNTT-kysely postitetaan nuorille kotiosoitteeseen. Vuonna 2009 NNTT-kyselyyn on ollut mahdollista vastata myös Internetin välityksellä. Lisäksi eroihin voi vaikuttaa se, että NNTT:n vastausprosentit ovat muita aineistoja alhaisemmat. Eroihin humalajuomista koskevan kysymyksen prosenttiosuukissa vaikuttanee myös erilainen kysymyksen muotoilu: Espad:ssa on kysytty vähintään kuuden annoksen kerralla juomista, kun taas NNTT-kyselyssä ja Kouluterveyskyselyssä on arvioitu subjektiivista humalatiheyttä kysymällä ”tosi humalaan juomisen” yleisyyttä. Koska Espad:n mukaan yli kuuden kerta-annoksen juominen on huomattavasti yleisempää sekä tytöillä että pojilla kuin ”tosi humalaan” juominen kahden muun aineiston mukaan, voidaan varovasti päätellä, että ”tosi humalaan” tarvitaan enemmän kuin kuusi annosta kerralla. Eroista huolimatta nähdään, että sekä raittiuden että kuukausittaisen humalajuomisen kehitystä kuvaavat trendit ovat pääpiirteissään kaikkien kolmen aineiston perusteella samansuuntaisia eli kyseessä on todellinen ilmiö.

Myös laadullisten aineistojen osalta on tuotava esiin joitakin varauksia. Nuorten naisten humalajuomiseen samaistumisen kasvun tulkin-

nassa on huomioitava haastatteluaineistojen keruutapojen erot. Vuoden 1985 aineistossa nuoret ovat vastanneet yksin aikuisen haastattelijan esittämiin kysymyksiin, kun taas vuosien 2005 ja 2007 aineistoissa nuoret ovat keskustelleet ryhmässä heille esitetyistä kysymyksistä. Tällä lienee vaikutusta humalapuheen rohkeuteen. Nuorten naisten humalahakuisen juomisen lisääntymisen takana ei kuitenkaan liene aineistojen keruutapojen erot, vaan ilmiö kytkeytyy suomalaisen juomiskulttuurin muutokseen, jota luonnehtii nuorimmissakin ikäryhmissä erityisesti naisten juomisen ja etenkin humalajuomisen kasvu.

Keskustelua nuorten juomisen suunnista

Loimme artikkelissa kuvaa nuorten juomisen kehityssuunnista yhdistämällä kvantitatiivisia ja kvalitatiivisia aineistoja. Raittiuden ja humalajuomisen tarkastelu erityyppisillä aineistoilla osoittautui hedelmälliseksi pohdittaessa ajankohtaista kysymystä siitä, ”mitä nuorilla on meneillään?”. Kysymyksen esitti Christoffer Tigerstedt (2010) viritteessään keskustelua nuorten juomisesta tapahtuneista muutoksista vertaamalla niitä koko väestön juomiskehitykseen. Nuorten juominen näyttää kulkevan omia ennustamattomia ratojaan, eli kehitys ei ole yhdenmukaista aikuisväestön juomistrendien kanssa (mt.). Näin näyttää olevan myös tämän analyysin valossa, mutta vain, kun tarkastellaan alaikäisten juomista. Kun katse siirretään juuri täysi-ikäisyyden saavuttaneisiin 18-vuotiaisiin, tilanne näyttää toisenlaiselta: heidän juomisensa näyttää lisääntyvän ja humalajuominen yleistyvän, erityisesti tytöillä (ks. myös Ahlström & Karvonen 2010).

Analyysin perusteella näyttääkin siltä, että alaikäisten vähenevä juominen ei välttämättä ennusta vähenevää alkoholin käyttöä tulevilla nuorilla aikuisilla. Tätä päätelmää tukevat myös Juomatapa 2008 -tutkimuksen tulokset, joiden mukaan humalajuominen on lisääntynyt 15–29-vuotiailla miehillä ja naisilla vuodesta 2000 vuoteen 2008, ja painopiste on siirtynyt pienkulutuskerroista suurempien kerta-annosten suuntaan (Mustonen & al. 2009). Siinä missä säännöllisesti alkoholia käyttävien osuudet ovat nuoremmilla olleet laskusuunnassa, 18-vuotiaiden kohdalla säännöllisesti juovien osuudet ovat pysyneet samalla tasolla tai lisääntyneet.

Kysymykseen siitä, miksi juominen lisääntyy

juuri täysi-ikäisyyden kynnyksellä, ei kumpikaan käyttämämme aineistotyyppi anna suoraa vastausta, mutta laadullisten nuorten juomista koskevien haastatteluaineistojen perusteella kyse näyttää olevan monen tekijän yhteisvaikutuksesta. Ensinnäkin tähän ikävaiheeseen sijoittuu mahdollisen opiskelijaelämän aloittaminen, joka pitää sisällään monia kosteita rientoja. 18-vuotiailla suurin osa ikäluokasta käyttää alkoholia, joten halun kieltäytyä alkoholista on oltava erityisen vahva opiskelijapiireissä tavalliseksi muodostuneesta alkoholin kyllästämästä ryhmäjuhlinnasta poikkeamiseksi. Toiseksi, tässä iässä myös ravintoloiden ovet aukeavat, jolloin muodostuu uusia juomistilanteita, jotka etenkin alkuvaiheessa vetävät puoleensa. Kolmanneksi, samaan ikävaiheeseen ajoittuu tavallisesti myös nuorten itsenäistyminen ja lapsuudenkodista muutto. Vanhemmista erillään asuminen antaa vapauksia omaehtoiseen toimintaan, myös nuorisokulttuurissamme tavanomaiseen hauskanpidon ja yhdessäolon muotoon – juomiseen.

Havaintoon alaikäisten juomisen laskevista trendistä ja raittiuden lisääntymisestä on niinkin mahdotonta antaa yhtä tai yksiselitteistä syytä. Nuorten vapaa-ajankäyttö on muuttunut tutkimusajanjakson aikana, mikä saattaa osaltaan olla yhteydessä muutoksiin nuorten juomiskäyttäytymisessä. Suurin vapaa-ajankäyttöön liittyvä muutos lienee tapahtunut television katselussa sekä Internetin ja sosiaalisten medioiden käytössä. Niiden parissa vietetty aika on lisääntynyt räjähdysmäisesti 1980-luvun lopulta tähän päivään (Österbacka 2010), mikä on saattanut viedä aikaa nuorten alkoholinkäyttötilanteilta. Nuorten muussa vapaa-ajan vietossa ei analyysin perusteella kuitenkaan näytä tapahtuneen suuria muutoksia.

Myöskään vanhempien kontrolli nuorten juomisen suhteen ei juuri ole muuttunut. Sen sijaan alkoholin hankkiminen on nuorten oman arvon mukaan aiemmista vuosista vaikeutunut. Tällä saattaa toki olla yhteys raittiuden lisääntymiseen, mutta tuskin humalajuomisen vähenemiseen: jos alkoholia onnistutaan hankkimaan, voi sitä yhtä lailla juoda humalaan asti tai vain vähän.

Suurin tekijä nuorten kasvaneen raittiuden takana liittyy kvalitatiivisten aineistojemme analyysin perusteella nuorisokulttuurin arvomuutoksiin. Nuorten omassa maailmassa raittiutta perustellaan pääasiassa arvomaailmaan ja itsekontrollin korostamiseen liittyvillä syillä, ei lainkaan esimerkiksi harrastuksilla, ikärajakontrollilla tai terveydellisillä riskeillä. Juominen ja eten-

kin humalajuominen käsitetään ”typeränä toimintana” ja mokailulta ja kasvojen menettämiseltä halutaan välttää.

Näin analyysi piirtää kuvaa useiden tekijöiden samanaikaisuudesta, jossa nuorten vapaa-ajanviettotapojen moninaistuminen ja ikärajakontrollin tiukentuminen ovat omiaan tukemaan nuorisokulttuurissamme vallitsevia raittiuteen rohkaisevia ja humalajuomista paheksuvia arvoja.

Arvostusten ja asenteiden merkitys korostuu myös astetta vanhemmilla, täysi-ikäisyyden saavuttaneilla nuorilla, joilla, täysin päinvastaisesti kuin alaikäisillä, humalajuominen on lisääntynyt. Erityisesti yli 18-vuotiaiden naisten keskuudessa humalajuominen on viime vuosina kasvattanut suosiotaan. Humalan merkitys tässä ryhmässä näyttää analyysin perusteella muuttuneen (Simonen 2011, tulossa). 1980-luvulla nuoret naiset liittivät humalan vahvasti kasvojen menettämiseen, häpeään ja pelkoon itsekontrollin pettämisestä, mutta 20 vuotta myöhemmin halu humaltua ylittää nämä kauhukuvat, ja nuoret naiset assosioivat humalan vahvemmin vapautumiseen, nautintoon ja autenttiseen kokemiseen (mt.). 2000-luvun aineistoissa humalajuominen tuodaankin esiin oleellisena ja luontevana osana hauskanpitoa kummallakin sukupuolella (vrt. Simonen 2007; Törrönen & Maunu 2005). Nämä kvalitatiivisen analyysin tulokset humalajuomisen merkityksen muutoksesta tukevat hyvin kvantitatiivisten aineistojen luomaa kuvaa humalajuomisen rajusta lisääntymisestä nuorilla naisilla.

Juomatavoissa tapahtuneiden muutosten lisäksi laadullisen aineiston osoittama nuorten naisten humalan paikan muutos lienee yhteydessä myös kulttuuriseen normistoon ja käsitykseen sopivasta ja ei-sopivasta käyttäytymisestä. Nykynaisille humalasta on tullut mahdollinen ja arvostettu itseilmaisun muoto, jolloin 2000-luvun aineistossa nuoret naiset liittivät humalan hyväksytyyn naiskuvaan ja todennäköisesti myös käyttivät humalaa rohkeammin itseä esittäessään kuin 20 vuotta aikaisemmin (Simonen 2011 tulossa).

Kaikkiaan analyysi on osoitus siitä, kuinka kahden eri tutkimusperinteen, kvantitatiivisen ja kvalitatiivisen yhdistäminen voi syventää ymmärrystä nuorten juomisen nykytilasta. Vaikka käsillä oleva analyysi on vain pintaraapaisu siitä, mitä eri lähestymistapojen yhdistäminen tarjoaa, on se rohkaiseva esimerkki kuinka eri tutkimusorientaatioiden yhdistäminen tuottaa tietoa, joka muutoin jäisi tavoittamatta.

KIRJALLISUUS

- Ahlström, Salme & Karvonen, Sakari: Miten nuoret juovat? Teoksessa: Mäkelä, Pia & Mustonen, Heli & Tigerstedt, Christoffer (toim.): Suomi Juo. Suomalaisen alkoholinkäyttö ja sen muutokset 1968–2008. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 2010
- Colwell, John & Payne, Jo: Negative correlates of computer game play in adolescents. *British Journal of Psychology* 91 (2000): 3, 295–310
- Drotner, Kirsten: Difference and diversity: Trends in young Danes' media uses. *Media, Culture & Society* 22 (2000): 2, 149–167
- Englund, Michelle M. & Egeland, Byron & Oliva, Elizabeth M. & Collins, W. Andrew: Childhood and adolescent predictors of heavy drinking and alcohol use disorders in early adulthood: a longitudinal developmental study. *Addiction* 103 (2008): Suppl. 1, 23–35
- Holmila, Marja & Mustonen, Heli & Österberg, Esa & Raitasalo, Kirsimarja: Public opinion and community-based prevention of alcohol-related harms. *Addiction Research & Theory* 17 (2009): 4, 360–371
- Huhtanen, Petri & Mäkelä, Pia: Miten Juomatapatutkimuksen aineistot on muodostettu? Teoksessa: Mäkelä, Pia & Mustonen, Heli & Tigerstedt, Christoffer (toim.): Suomi Juo. Suomalaisen alkoholinkäyttö ja sen muutokset 1968–2008. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 2010
- Härkönen, Janne & Mäkelä, Pia: Miten juominen muuttuu iän myötä? Teoksessa: Mäkelä, Pia & Mustonen, Heli & Tigerstedt, Christoffer (toim.): Suomi Juo. Suomalaisen alkoholinkäyttö ja sen muutokset 1968–2008. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 2010
- Karlsson, Thomas & Raitasalo, Kirsimarja & Holmila, Marja: Alaikäisten alkoholihankintojen sietämätön helppous. Teoksessa: Tigerstedt, Christoffer (toim.): Nuoret ja alkoholi. Julkaisuja 75. Helsinki: Alkoholi- ja huumetutkijain seura & Nuorisotutkimusverkosto /Nuorisotutkimusseura, 2007
- Karlsson, Thomas & Törrönen, Jukka: Valtion ja kuntien ristiäalokossa: uusien yhteisöohjelmien rationaalisuus paikallisviranomaisten näkökulmasta. Teoksessa: Törrönen, Jukka (toim.): Valvontaa ja vastuuta. Päihteet ja julkisen tilan moraalisisäätely. Helsinki: Gaudeamus, 2004
- Karvonen, Sakari: Jakautuuko nuorten juominen kah-tia? *Yhteiskuntapolitiikka* 75 (2010): 2, 182–193
- Leifman, Håkan: Ungdomar och alkohol: Trender och individuell utveckling – en genomgång av litteratur på området. Tukholma: Oberoende alkoholsamarbete, 2000
- Lähteenmaa, Jaana: Jos alkoholinkäyttö olisikin ”out”. Teoksessa: Tigerstedt, Christoffer (toim.): Nuoret ja alkoholi. Helsinki: Alkoholi- ja huumetutkijain seura ja Nuorisotutkimusverkosto, 2007
- Metso, Leena & Ahlström, Salme & Huhtanen, Petri & Leppänen, Minna & Pietilä, Eija: Nuorten päihteiden käyttö Suomessa 1995–2007. ESPAD-tutkimusten tulokset. Raportti 6. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 2009
- Moshuus, Geir: The gangster as hero. Ethnic identity management on the streets of Oslo. Teoksessa: Lalander, Philip & Salasuo, Mikko (toim.): Drugs and youth cultures - global and local expressions. Publication 46. Helsinki: NAD, 2006
- Mustonen, Heli: Sukupuolierot alkoholin käytössä. Teoksessa: Luoto, Riitta & Viisainen, Kirsi & Kullmala, Ilona (toim.): Sukupuoli ja terveys. Tampere: Vastapaino, 2003
- Mustonen, Heli & Mäkelä, Pia & Huhtanen, Petri: Miten suomalaisten alkoholinkäyttötilanteet ovat muuttuneet 2000-luvun alussa? *Yhteiskuntapolitiikka* 74 (2009): 4, 387–399
- Mustonen, Heli: Miksi on oltu juomatta? Teoksessa: Mäkelä, Pia & Mustonen, Heli & Tigerstedt, Christoffer (toim.): Suomi Juo. Suomalaisen alkoholinkäyttö ja sen muutokset 1968–2008. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 2010
- Mäkelä, Klaus: Alkoholikonsumtionens vågrörelser och alkoholfrågans historiska former. *Sociologisk forskning* 1 (1983): 11–19
- Mäkelä, Klaus & Virtanen, Matti: Kauppaoppilaiden suomalaisen humala. *Alkoholipolitiikka* 52 (1987): 4, 162–172
- Mäkelä, Pia & Mustonen, Heli & Huhtanen, Petri: Suomalaisen alkoholinkäyttötapojen muutokset 2000-luvun alussa. *Yhteiskuntapolitiikka* 74 (2009): 3, 268–289
- Pitkänen, Tuuli & Lyyra, Anna-Liisa & Pulkkinen, Lea: Age of onset of drinking and the use of alcohol in adulthood: a follow-up study from age 8–42 for females and males. *Addiction* 100 (2005): 5, 652–661
- Pitkänen, Tuuli & Kokko, Katja & Lyyra, Anna-Liisa & Pulkkinen, Lea: A developmental approach to alcohol drinking in adulthood: a follow-up study from age 8–42. *Addiction* 103 (2008): Suppl. 1, 48–68
- Pyörälä, Eeva: Nuorten aikuisten juomakulttuuri Suomessa ja Espanjassa. Tutkimuslause 183. Helsinki: Alko, Alkoholipoliittinen tutkimuslaitos, 1991
- Pääkkönen, Hannu: Mihin koululaisten aika kuluu? *Hyvinvointikatsaus* 4 (2002): 2–9
- Rainio, Susanna & Pere, Lasse & Lindfors, Pirjo & Lavikainen, Hanna & Saarni, Lea & Rimpelä, Arja: Nuorten terveystapatutkimus 2009. Nuorten tupakkatuotteiden ja päihteiden käyttö 1977–2009. Tampere: Tampereen yliopisto, Terveystieteen laitos, 2009
- Simonen, Jenni: Nuorten juomisen sosiaalisuuden lajit. Teoksessa: Tigerstedt, Christoffer (toim.): Nuoret ja alkoholi. Julkaisuja 75. Helsinki: Alkoholi- ja huumetutkijain seura & Nuorisotutkimusverkosto /Nuorisotutkimusseura, 2007
- Simonen, Jenni: In control and out of control. The discourse on intoxication among young Finnish women in the 1980s and 2000s. *Tulossa: Nordic Studies in Alcohol and Drugs*, 2011
- Simonen, Jenni & Tigerstedt, Christoffer: ”Mieluummin kavereille kuin läheiselle”. Solidaarisuus nuorten aikuisten alkoholinkäytössä alaikäisille”.

- Teoksessa: Tigerstedt, Christoffer (toim.): Nuoret ja alkoholi. Julkaisuja 75. Helsinki: Alkoholi- ja huumeutkijain seura & Nuorisotutkimusverkosto /Nuorisotutkimusseura, 2007
- Sulkunen, Pekka: *Abstainers in Finland 1946–1976. A study in social and cultural transition*. No. 133. Helsinki: Social Research Institute of Alcohol Studies, 1979
- Sweeting, Helen & West, Patrick: Young People's Leisure and Risk-Taking Behaviours: Changes in Gender Patterning in the West of Scotland during the 1990s. *Journal of Youth Studies* 6 (2003): 4, 391–412
- Tigerstedt, Christoffer (toim.): Nuoret ja alkoholi. Alkoholi- ja huumeutkijain seura ja Nuorisotutkimusverkosto. Helsinki: Nuorisotutkimusseura, 2007
- Tigerstedt, Christoffer: Nuo ennustamattomat nuoret. *Yhteiskuntapolitiikka* 75 (2010): 2, 223–224
- Törrönen, Jukka & Maunu, Antti: Kevyet irtiotot ja raskas sosiaalisuus. Alkoholi nuorten aikuisten ravintolailtaa kuvaavissa kertomuksissa. *Yhteiskuntapolitiikka* 70 (2005): 266–281
- Winter, Torsten: Nuorten raittius ja siihen vaikuttavat tekijät. Helsingin yliopisto: Kansanterveystieteen laitoksen julkaisuja M 182, 2004
- Österbacka, Eva: Familjers tidsanvändning – fokus på barn och unga. Teoksessa: Hämäläinen, Ulla & Kangas, Olli (toim.): Perhepiirissä. Helsinki: Kansaneläkelaitos, 2010.

ENGLISH SUMMARY

Kirsimarja Raitasalo & Jenni Simonen: Drinking on the decline among minors but increasing among young adults (Alaikäiset juovat entistä vähemmän mutta nuorten aikuisten juominen lisääntyy)

This study examines drinking patterns among young people in Finland in the light of both quantitative and qualitative data. Our aim is to describe trends in drinking patterns among young people from different perspectives. We follow trends for abstention and binge-drinking from 1976 through to the present day, using qualitative materials to shed further light on these themes. In addition, we compare drinking patterns among minors (aged 16) with those among adolescents who have just come of age (18 years) and young adults (aged 19–25).

Our quantitative data come from four sources: 1) the European School Survey Project on Alcohol and Other Drugs (Espad), 2) the Adolescent Health and Lifestyle Survey, (NTTT) and 3) the School Health Promotion Study. We compare the data from these surveys among young people with 4) the results for respondents aged 19–25 from the Finnish Drinking Habits Survey. Furthermore we have collected

qualitative interview data on young people's drinking patterns. To study changes in binge drinking and experiences of binge drinking, we compare datasets on young people's drinking habits collected in 1985 and 2005/2007. The qualitative analysis of abstention uses datasets consisting of essays written by young people who drink either very little or not at all.

The trends revealed for young people's drinking patterns differ from those in the adult population. In the age group 18, the situation appears different: whereas abstention has increased and binge drinking has decreased among younger age groups, abstention in age group 18 and among young women in particular has decreased during the period under study and binge drinking has increased.

Our analysis suggests that the major factor behind the growth of abstention is the change of values in today's youth culture. On the other hand it seems that binge drinking and inebriation have taken on an increasingly positive meaning especially for young women.

KEY WORDS

drinking patterns, young people